

PŘÍPRAVA VYŠŠÍCH VELITELŮ A ŠTÁBNÍCH DŮSTOJNÍKŮ V ČS. ARMÁDĚ 1918 – 1939

VÁCLAV V O N D R Á Š E K

VONDRÁŠEK, V. : Preparation of higher commanders and staff officers in the Czechoslovak Army 1918 – 1939. *Vojenská história*, 4, 1, 2000, pp 23 – 40, Bratislava

The author deals in the respective study with the preparation of higher commanders and staff officers of the Czechoslovak Army in 1918 – 1939. It is based on archive materials. It depicts in detail not only the formation of the Czechoslovak military schools in 1918 and 1921, but also chronologically analyses the plans in the area of the Czechoslovak military schools and the way to the foundation of the War College in Prague in 1921. It also provides characteristics of the War College mission in 1921 – 1934 and specifies the numbers of faculty members and graduates in individual years. The main part of the study is formed by the description of the War College activities in 1934 – 1939. Attention is focused on the changes in tuition documentation at the War College during the 1930s. It also provides the characteristics of changes in the Military Doctrine of the Czechoslovak Republic in the period when the sovereignty was threatened. It also deals with the events after Munich, particularly the specific question of the Slovak autonomous government, in regard of retraining the officers with the Slovak nationality.

Military History. Czechoslovakia. Czechoslovak Army. 1918 – 1939

KURZY GENERÁLNÍHO ŠTÁBU

Zakladatelé československého státu věnovali značnou pozornost otázkám zajištění bezpečnosti nového státního útvaru ve střední Evropě včetně budování demokratické armády. Byl to T. G. Masaryk, který ve svých vystoupeních zkoncipoval základní postuláty její výstavby a výchovy jejích příslušníků k uvědomělému občanství. Uvědomoval si přitom klíčové postavení vojáků z povolání při budování armády a propagování myšlenek brannosti a věnoval pozornost problémům souvisejícím s jejich postavením a úkoly. Vycházel z předpokladu, že demokratického důstojníka lze vychovat pouze společným národním úsilím a za jeden z rozhodujících problémů na této cestě považoval ucelené vzdělání důstojníků z hlediska vojenské odbornosti, ale i všeobecného rozhledu.

Příprava kvalitních vojenských kádrů, v prvé řadě vyšších velitelů a štábních důstojníků, byla jedním z klíčových úkolů výstavby československé armády, jako hlavního garanta obrany státní suverenity. V této souvislosti sehrála důležitou úlohu činnost francouzské vojenské mise, která působila v Československu od roku 1919. Její hlavní poslání spočívalo v profesní výstavbě armády v duchu francouzské vojenské doktríny se současným uplatňováním francouzských zájmů v ČSR a celém středoevropském regionu.

Přínosná byla zejména pomoc francouzských důstojníků při realizaci programu postupné unifikace československé armády, ale i při kladení základů vojenského školství, včetně urychlené přípravy vyšších štábních důstojníků, kterých bylo nedostatek. Z iniciativy gen. Maurice Césara Josepha Pellého byly základní kontury organizace vojenského školství projednávány na poradách hlavního štábu 18. a 28. srpna 1919.¹⁾ Jejich další precizace a rozpracovávání však bylo odloženo na období po schválení branného zákona ČSR, který měl s definitivní platností postavit organizaci nové československé armády na pevný zák-

---

¹⁾ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (nadále jen VHA) Praha, fond Vojenská kancelář prezidenta republiky (nadále jen VKPR) 1919, kart. č. 18, č.j. 58.

lad. Na poradě na hlavním štábu 14. května 1920 (již po přijetí branného zákona) byl za účasti gen. M. Pellého, zástupce parlamentu a zodpovědných funkcionářů hlavního štábu projednáván písemný elaborát s polemickými náměty, který účastníci jednání obdrželi s dostatečným časovým předstihem. Diskutovanými problémy byly podmínky vstupu do připravované vojenské akademie,² otázky, zda vybudovat jednotnou dvouletou vojenskou akademii a nebo vytvořit ještě akademii technickou, případně i dělostřeleckou. Sporným problémem byla dále otázka délky studia. Další okruh problémů se týkal výchovy důstojnického dorostu v přechodném období budování československé armády. Zároveň byla nastolena i otázka vytvoření dvouleté válečné školy a základního obsahu její učební dokumentace, včetně konkretizace podmínek pro přijetí. K válečné škole měl být přičleněn dvouletý intendantní kurz. Současně se uvažovalo i o dvouleté technické vysoké škole pro výchovu vojenských inženýrů. V závěrečných poradách byla mimo jiné kategoricky zdůrazněna nutnost vytvoření válečné školy. V roce 1920 byl vydán výnos MNO o prozatímní organizaci hlavního štábu československé armády. Mezi jinými úkoly se předpokládalo, že od roku 1921 se bude hlavní štáb doplňovat pouze z absolventů kurzů pro vyšší velitele a později z československé válečné školy.

S aktivní činností francouzské vojenské mise jsou tak bezprostředně spjaty počátky československého vojenského školství, včetně organizování kurzů pro výchovu důstojníků generálního štábu, pro vybrané domácí, ale i legionářské důstojníky. Příjímací podmínky do kurzů pro vyšší velitele byly následující: u důstojníků domácího vojska se předpokládala alespoň 1,5 roční doba v důstojnické hodnosti a nejméně půlroční válečná praxe u pododdílu. Povinně se museli do kurzu přihlásit důstojníci, kteří v roce 1914 ukončili první ročník válečné školy ve Vídeňském Novém Městě, případně byli absolventy vyšších dělostřeleckých a vyšších ženijních kurzů, v krajním případě obstáli v přijímacím řízení do bývalé rakousko-uherské armády. Příjímací řízení mělo podobu písemných zkoušek z českého jazyka, francouzského jazyka a všeobecně vojenských znalostí, které nemuseli prokazovat absolventi prvního ročníku bývalé rakouské válečné školy. Limitujícím kritériem pro přijetí do kurzů byla dobrá znalost francouzštiny. Definitivní přijetí do kurzů záviselo jednak na výsledku zkoušek, ale i celkovém hodnocení zkušební komise.³

V pořadí první kurz pro výchovu důstojníků generálního štábu zahájil svoji činnost 15. září 1919 v budově městských škol v Praze na Hládkově. Velitelem kurzu byl jmenován příslušník francouzské vojenské mise plk. Besset. Profesorský sbor se v počátečním období výhradně skládal z francouzských důstojníků v Československu. Byl to pplk. Costier, mjr. P. Marateuch a kpt. E. Saintang, kteří vyučovali všeobecnou taktiku. Mjr. Padovani měl na starosti výuku taktiky pěchoty. Ve fondech Vojenského historického archivu v Praze jsou uloženy vybrané přednášky francouzských důstojníků v originále. Jako tlumočníci v průběhu výuky působili tři českoslovenští důstojníci, kteří zároveň zabezpečovali i písemný překlad lekcí do českého jazyka.⁴

Z obsahu zachovaných přednášek je zřejmé, že výuka v kurzu měla víceméně informativní charakter a byla nasměrována k praktické štábní přípravě absolventů, s důrazem na řešení základních úkolů na stupni brigáda a divize.⁵ První kurz absolvovalo 32 československých důstojníků. Na základě výnosu generálního štábu československých vojsk byli absolventi kurzu počínaje 3. lednem 1920 přiděleni k velitelstvím divizí, pluků a oddílů československé armády. Na konci ledna 1920 byl velitel kurzu plk. Besset služebně odvelen do Francie a jeho povinnosti přešly na plk. francouzské armády Costiera,

²Byla přijata zásada, že základní podmínkou ke studiu na Vojenské akademii bude úplné středoškolské vzdělání. (Tamtéž.)

³VHA Praha, fond Vysoká škola válečná (nadále jen VŠV), kart. č. 16, nezařazené spisy.

⁴Tamtéž.

⁵Tamtéž.

začal připravovat koncepci v pořadí již druhého kurzu. Ten zahájil činnost 1. března 1920 a byl ukončen na konci srpna téhož roku. Zájemci o studium se podrobili přijímacímu řízení v prostorách školy na Hládkově. Celkově se přijalo 44 důstojníků, kteří byli po absolvování přiděleni k hlavnímu štábu a vyšším vojenským velitelstvím. Novým velitelem kurzu byl od 1. března 1920 jmenován plk. francouzské armády Amédée-Jacques Emmanuel Jamet.

Původní koncepce předpokládala, že dvouletá válečná škola v Praze zahájí svoji činnost od 1. října 1920.⁶ Nakonec bylo přijato rozhodnutí o zorganizování ještě třetího kurzu, v němž měli mít dominující zastoupení důstojníci ruských legií, pro něž se rezervovaly dvě třetiny míst. Legionářští důstojníci po svém návratu z Ruska totiž měli obavy, že významná místa na ministerstvu národní obrany a hlavním štábu budou obsazena bez nich. V souvislosti s příchodem ruských legionářů došlo ke snížení požadavků pro přijetí, např. francouzský jazyk již nebyl podmínkou.⁷ Funkce lektorů byly postupně obsazovány i československými důstojníky a k dispozici byly i české překlady přednášek důstojníků francouzské vojenské mise.

Přijímací zkoušky do třetího osmiměsíčního kurzu se konaly 19. srpna 1920. V průběhu října, před zahájením vlastní výuky, došlo k přestěhování školy do bývalých zeměbranneckých kasáren v Praze na Pohořelci. Přijetí uchazeči (48 důstojníků, z toho 39 legionářů) absolvovali před zahájením studia pětítýdenní náročné soustředění v milovické posádce.⁸ Vlastní výuka byla zahájena až 3. listopadu 1920 a trvala do 3. srpna 1921. Lektorský sbor v tomto období doznával postupné změny a byl doplněn československými důstojníky mjr. gšt. Bohuslavem Fialou a mjr. gšt. R. Hanákem, kteří vyučovali všeobecnou taktiku, dále o několik pomocných učitelů a jednoho externího učitele hipologie.⁹ Absolventi kurzu neobdrželi žádné diplomy, ale bylo jim přislíbeno, že na základě výsledků zkoušek budou přijati do válečné školy, která bude základním předpokladem pro výkon již zastávaných „systemizovaných míst“ pro důstojníky generálního štábu. Absolventi všech tří kurzů byli zařazeni do funkcí na vyšších velitelstvích československé armády a později (z hlediska jejich dalšího studia na nově koncipované válečné škole) došlo k jejich rozdělení na tři skupiny. Ty byly postupně povolány do desetiměsíčního kurzu (pozdější druhý ročník válečné školy), po jehož absolvování byly oficiálně jmenováni důstojníky generálního štábu.

V souvislosti s částečnou podzimní mobilizací československé armády v roce 1921 (Karlův puč v Maďarsku) byli učitelé a funkcionáři kurzů generálního štábu zaděleni k nově postavené západní armádě na Slovensku s velitelstvím v Bratislavě.¹⁰ V podzimní mobilizaci v roce 1921 se projevila řada nedostatků, které provázely výstavbu československé armády. Hlavní štáb v této souvislosti přijal řadu praktických opatření, směřujících ke zkvalitnění činnosti velitelů a štábů na jednotlivých stupních armádního organismu.

Kurzy pro výchovu důstojníků generálního štábu, jimiž prošlo 124 důstojníků, byly přechodným opatřením vynuceným dobovou situací. Splnily základní poslání, týkající se urychlené přípravy vybraných důstojníků pro zastávání funkcí na vyšších místech armádního organismu.

Klíčovým mezníkem v československém vojenském školství je rok 1921, kdy za aktivní pomoci důstojníků francouzské vojenské mise byla uvedena do života ucelená vojenská vzdělávací soustava s cílem zabezpečit přípravu a výchovu kvalifikovaných aktivních i záložních důstojníků a různých specialistů.

⁶Věcný věstník, 18. 4. 1919, čl. 535.

⁷Věcný věstník, č. 32, 12. 6. 1920, čl. 333.

⁸Věcný věstník, č. 55, 9. 10. 1920, čl. 56.

⁹VHA Praha, VŠV, kart. č. 16, nezařazené spisy.

¹⁰Tamtéž.

VÁLEČNÁ ŠKOLA V PRAZE (1921 – 1934)

Válečná škola v Praze, která oficiálně zahájila činnost 1. listopadu 1921, se stala hlavním střediskem přípravy vyšších velitelů a štábních důstojníků československé armády.¹¹ Účelem školy bylo, jak se zdůrazňovalo v dobové učební dokumentaci „1) Rozvinouti všeobecné vojenské znalosti nutné pro důstojníky, kteří mají býti pomocníky velitelství. 2) Dáti těmto důstojníkům úplný a praktický technický výcvik gen. štábu, aby mohli ihned po opuštění školy konati v gen. štábu dobré služby. 3) Doplniti jejich všeobecné vědomosti v oboru věd týkajících se vojenství, aby mohli později řešiti různé obsáhlé problémy, které se vztahují k vedení války.“¹² Prvním velitelem byl jmenován plk. francouzské armády A. Jamet, funkci pobočníka zastával mjr. Sergej Ingr a druhého pobočníka kpt. Jan Plichta. Vědeckopedagogický sbor měl zpočátku sedm francouzských důstojníků a čtyři důstojníky československé armády a postupně byl doplňován o další učitele. Dalšími středisky přípravy vojenských kádrů, vedle Válečné školy, byla Vojenská akademie v Hranicích a Vojenská intendantská škola v Praze. Speciální výcvik a přípravu důstojníků a rotmistřů jednotlivých druhů zbraní a služeb zabezpečovala síť specializovaných vojenských učilišť.

Do druhého ročníku Válečné školy v Praze byli po důkladném posouzení všech žádostí povoláni absolventi prvního a druhého kurzu generálního štábu (celkově 52 důstojníků), dále hospitanti druhého kurzu (3 důstojníci), absolventi kurzů v Tomsku a Berladu (jednalo se o 5 důstojníků, včetně kpt. Emanuela Moravce, který byl ve vojenské kanceláři prezidenta republiky, zřízené při Zemském vojenském velitelství v Užhorodě). Dále frekventanti třetího kurzu (20 důstojníků) a důstojníci kategorie B-1, kteří na základě výsledků přijímacích zkoušek nebyli zařazeni do kategorie A-1 nebo B-2 důstojníků generálního štábu a žádali o přidělení do Válečné školy (celkově se jednalo o tři osoby).¹³

Samostatnou součástí Válečné školy byly informační kurzy pro generály a štábní důstojníky. První v pořadí zahájil svoji činnost 18. června 1921, ještě v době před vlastním zahájením výuky na Válečné škole. Do kurzu bylo přijato 50 posluchačů, kteří byli rozděleni na 3 skupiny. Absolventi kurzu po ukončení výuky nastoupili na stáže (dobový termín zkušební) do dělostřeleckého učiliště v Olomouci. Druhý informační kurz pro vyšší důstojníky se uskutečnil v termínu od 24. dubna do 29. dubna 1922. Bylo v něm zařazeno 37 důstojníků, kteří po jeho absolvování vykonali odbornou stáž v posádce Milovice.¹⁴

Slavnostní událostí pro všechny příslušníky nově vytvořené Válečné školy se stala neformální návštěva prezidenta republiky a vrchního velitele branné moci T. G. Masaryka 27. dubna 1922, který navštívil přednášku o stálém opevnění a zúčastnil se taktického cvičení posluchačů na mapách.

Přijímací řízení do prvního řádného ročníku Válečné školy probíhalo v letních měsících 1922. Zájemci o studium se vybírali prostřednictvím všeobecné soutěže.¹⁵ Podmínky pro uchazeče byly následující: museli mít nejméně 5 let činné služby a z tohoto počtu minimálně 3 roky služby u pododdílu. U důstojníků jiných zbraní než pěchoty, dělostřelectva, jezdeckta, letectva a ženijních vojsk, se přitom předpokládala alespoň půlroční služba u oddílu pěchoty, včetně absolvování letních taktických cvičení. Od všech uchazečů se vyžadoval výborný zdravotní stav a schopnost jízdy na koni. Věková hranice přitom nesměla překročit 34 let. Dále se předpokládala dokonalá znalost mateřského jazyka, jednoho menšinového jazyka a francouzštiny v rozsahu, který umožňoval vzájemnou komunikaci. Uchazeči o studium na Válečné škole ab-

¹¹VHA Praha, VKPR 1921, kart. č. 22, č.j. 1027.

¹²VHA Praha, VKPR 1922, kart. č. 43, č.j. 673.

¹³VHA Praha, fond Ministerstvo národní obrany (nadále jen MNO), Hlavní štáb (nadále jen HŠ) 1921, kart. č. 70, č.j. 7/1/4/1.

¹⁴VHA Praha, VŠV, kart. č. 16, nezařazené spisy.

¹⁵Věstník MNO, výnosy věcné, 28. 5. 1921, čl. 268.

solvovali náročnou přijímací zkoušku, která sestávala ze dvou částí, zkoušky předběžné a zkoušky ústní. Předběžná zkouška zahrnovala zpracování písemných prací ze všeobecného vzdělání, taktiky, vybraných kapitol historie s důrazem na národní dějiny, ze zeměpisu a nauky v terénu. Celá zkouška trvala 4 dny, přičemž na každý den připadlo zpracování jedné písemné práce. Výsledky písemných zkoušek oznamoval předseda zkušební komise přímo náčelníkovi hlavního štábu gen. Eugene Désiré Antoine Mittelhauserovi spolu s návrhem, kteří uchazeči budou povoláni k hlavní zkoušce. Po schválení náčelníkem hlavního štábu byla jména a příjmení důstojníků připuštěných k hlavní zkoušce zveřejněna ve Věstníku MNO, výnosy věcné. Každý uchazeč měl přitom nárok na zvláštní třítydenní dovolenou, v jejímž průběhu se aktivně připravoval na hlavní zkoušku, která se konala v letních měsících a sestávala z části ústní a písemné. V průběhu ústní zkoušky konané ve dnech 16. – 25. června 1922 se zjišťovala úroveň znalostí ze všeobecné taktiky, dějin husitských válek a válečných událostí od r. 1796 do první světové války včetně, dále z českého písemnictví, ze znalosti francouzského jazyka a některého vybraného menšinového jazyka. V závěru ústní zkoušky obdržel každý uchazeč známku ze všeobecné způsobilosti. Písemná zkouška probíhala ve dnech 2. – 4. července 1922 a spočívala ve zpracování práce z taktiky, vojenské organizace a znalosti branného zákona, menšinového jazyka a francouzštiny. Závěrečná porada hlavní přijímací komise za předsednictví gen. Karla Voženíka z hlavního štábu čs. armády se konala 28. července 1922. Výsledky přijímací zkoušky byly oznámeny náčelníkovi hlavního štábu s návrhem uchazečů, kteří by měli být povoláni ke studiu do prvního ročníku Válečné školy. Přijetí důstojníci poté do 15. září 1922 absolvovali diferencované stáže u vojsk. Například důstojníci pěchoty vykonali šestitýdenní stáže u dělostřelectva a jezdeckta. Důstojníci dělostřelectva byli zase na zkušené u pěchoty a jezdeckta. Důstojníci jezdeckta se vystřídali u pěchoty a dělostřelectva. Všichni přijatí uchazeči (bez rozdílu zbraně) potom absolvovali společnou závěrečnou stáž u letectva v době od 1. – 15. září 1922. Každý důstojník si vedl podrobný deník o průběhu stáže, který si nechal na závěr potvrdit velitelem příslušného pluku či oddílu a při příchodu do Válečné školy jej odevzal na jejím velitelství. Všichni posluchači 1. řádného ročníku nastoupili na Válečnou školu 1. prosince 1922 a následující den se uskutečnilo jejich osobní představení veliteli školy pplk. A. J. E. Jametovi.¹⁶

Generál E. D. A. Mittelhauser schválil 7. října 1922 učební dokumentaci válečné školy pro nastávající školní rok s některými připomínkami. Doporučil zařazení jedné až dvou speciálních přednášek o zvláštních povinnostech důstojníků generálního štábu. „Kdežto v armádách majících dlouhou tradici ukládá mladším důstojníkům styk se staršími a vliv prostředí, aby zachovávali profesionální diskrétnost a tajemství štábů, musí být v čs. armádě z tohoto hlediska rozvinuta úplně nová disciplína; aby této disciplíny bylo dosaženo, je nutno působiti živě na ducha a smýšlení důstojníků ve škole a to výklady jak o neblahých následcích nediskrétnosti, tak i poukázáním na veledůležitou nutnost zachování služebního tajemství. Navyklá mlčenlivost, až do extrémů jdoucí disciplína při vypracování důvěrných a tajných předání jsou hlavními a podstatnými podmínkami a činiteli tajností operací a překvapení. V příští válce nedosáhli bychom nikdy žádoucích výsledků bez přísného zachování tohoto tajemství příprav a pohybů, jež zůstávají vždy nejlepší zárukou překvapení.“¹⁷ Zároveň doporučil co nejširší součinnost mezi učiteli válečné školy a operačním oddělením hlavního štábu. Dále si vyhradil, aby učební dokumentace na následující měsíc mu byla předložena ke schválení vždy 25. měsíce předcházejícího.¹⁸

Slavnostní zahájení nového školního roku 1922/1923 (1. a 2. ročníku) se konalo 3. listopadu 1922 za účasti ministra národní obrany Františka Udržala, náčelníka francouzské vojenské mise

¹⁶Tamtéž.

¹⁷VHA Praha, VKPR 1922, kart. č. 43, č.j. 673.

¹⁸Tamtéž.

a náčelníka hlavního štábu čs. armády gen. E. D. A. Mittelhausera, gen. Jana Syrového, gen. Karla Voženíka a generálního inspektora Josefa Svatopluka Machara.

V prvním řádném ročníku Válečné školy studovalo 15 posluchačů, z toho jeden důstojník v hodnosti kapitána litevské armády a ve 2. ročníku bylo 50 posluchačů včetně jednoho důstojníka litevské armády. Ve 2. ročníku se vyučovaly následující předměty: všeobecná taktika a taktika generálního štábu, taktika dělostřelectva, taktika pěchoty a taktika jezdeckva. Dalšími předněty bylo vzduchoplavectví, opevňování, spojovací služba a úprava terénu, válečné dějiny a zeměpis. Některé přednášky byly přitom společné i pro 1. ročník. Nezastupitelné místo ve výuce měla humanitní příprava dobově nazývaná „program všeobecných vědomostí“, v jejímž rámci se vyučoval předmět všeobecný a hospodářský zeměpis, národohospodářství, mezinárodní právo a válečné dějiny. Dále se povinně vyučovala francouzština a některý z menšinových jazyků.

Pro vyšší štábní důstojníky (včetně absolventů Válečné školy) se před zařazením do vyšších funkcí zřizovaly velitelské kurzy. První kurzy měly zpočátku informativní charakter, postupně však byly prodlužovány spolu s upřesňováním jejich obsahu. Na konci ledna 1923 bylo zahájeno školení ve vyšším informačním kurzu pro generály a další vyšší důstojníky čs. armády, kterého se zúčastnilo 15 osob.

Za nový prvek pedagogického procesu na Válečné škole lze považovat organizování týdenních taktických cest. Například 2. ročník byl rozdělen na 2 skupiny, přičemž první navštívila posádku Hradec Králové a druhá Domažlice. V tomto období zároveň započala tradice organizování historických cest na místa památných bojišť. Například 1. ročník uskutečnil historickou cestu do Brna a na slavkovské bojiště ve dnech 14. – 16. června 1923 a 2. ročník ve dnech 24. – 30. června do míst bojů u Náchoda, Trutnova a Sadové. Závěrečné zkoušky 2. ročníku se uskutečnily termínu od 16. – 27. srpna 1923 před jednotlivými zkušebními podkomisemi. V zápise o konečném prospěchu posluchačů s poznámkou „velmi dobře“ byl na prvním místě uveden pplk. Vojtěch Boris Luža. Druhý absolventský ročník Válečné školy byl pojmenován čestným názvem „Foch v ročník 1923.“ Českoslovenští důstojníci byli posíláni ke studiu i na Vysokou školu válečnou v Paříži. Například v roce 1921 absolvoval prestižní válečnou školu (Ecole Supérieure de la guerre) ve Francii gen. Radola Gajda a gen. Vojtěch Vladimír Klecanda. V roce 1923 ukončili studium ve francouzském hlavním městě gen. Stanislav Čeček, gen. Lev Prchala, plk. Miloš Žák a plk. Alois Eliáš. Ve školním roce 1923/24 byli vysláni ke studiu do Paříže další 3 důstojníci a sice velitel 6. pěší divize pplk. Ludvík Krejčí, dále výpomocný učitel na Válečné škole v Praze škpt. gšt. Bohuslav Fiala a náčelník štábu Zemského vojenského velitelství v Bratislavě pplk. gšt. Jan Šípek.¹⁹ Českoslovenští důstojníci v následujících letech začali studovat i na válečných školách v Bělehradu a Bukurešti. Generální inspektor československé armády J. S. Machar v dubnu 1924 vykonal návštěvu francouzských vojenských škol, v nichž studovali českoslovenští důstojníci. Všude se setkal s pozitivním hodnocením jejich činnosti, zejména bylo vyzdvihováno jejich solidní jednání, pracovitost a touha po vyšším vzdělání. Nedostatkem však byla jazyková příprava. J. S. Machar proto navrhl, aby důstojníci před svým vysláním do Francie absolvovali intenzivní tříměsíční jazykový kurz, v jehož průběhu se mezi jiným měli seznámit i s podrobnou organizací francouzské armády a způsoby bojové činnosti. Za vážný nedostatek bylo pokládáno nedostatečné materiální zabezpečení československých důstojníků. „Uvádím například, jak konstatoval generální inspektor, že generál velitel divize Krejčí má pro pobyt v Paříži menší příjmy nežli telefonista u našeho pařížského vyslanectví. Francouzská vláda dává našim důstojníkům při generálštábních cestách sama každému 2.000 franků. Je to sice od Francie generozní, ale pro nás ponížující.“²⁰ Ke zprávě generálního inspektora byl přiložen opis rozboru vojenského at-

¹⁹VHA Praha, VKPR 1936, kart. č. 138, č.j. 200.

²⁰VHA Praha, VKPR 1924, kart. č. 57, č.j. 224.

taché v Paříži plk. Silvestra Bláhy, který navrhoval zjednáni nápravy v materiálních záležitostech.

Válečná škola v Praze v průběhu dvacátých let žila normálním školním životem, v pravidelných termínech se konaly přijímací pohovory, závěrečné zkoušky i slavnostní vyřazování absolventů. Jednalo se o zaběhaný a neustále zdokonalovaný rituál, zkvalitňoval se a dále rozšiřoval vědeckopedagogický sbor školy. Válečná škola podle požadavků hlavního štábu čs. armády i nadále pokračovala v organizování informačních kurzů pro generály a vyšší důstojníky. Právě jejich prostřednictvím se velitelé divízií a pluků seznamovali s nejnovějšími poznatky vojenství, které potom přenášeli do konkrétní praxe podřízených složek. Od roku 1924 byl všem řádným absolventům Válečné školy, kteří obdrželi diplom důstojníka generálního štábu, udělován pamětní odznak z neoxidovaného stříbra. Stuzka nesla nápis se jménem ročníku a rokem absolvování (např. „Štefánikův ročník 1922“, „Fochův ročník 1923“ apod.). V případě, že vyřazený ročník neměl speciální označení, tak se počítalo s tím, že na stužce bude vyražen pouze rok absolvování a nápis „Válečná škola“.

Vědeckopedagogický sbor Válečné školy měl v roce 1924 20 osob, z toho bylo 8 francouzských důstojníků, včetně velitele školy. Vedle nich zde byli 3 externí učitelé (pro hipologii a výuku maďarského a ruského jazyka). Třetí absolventský ročník vyřazený v roce 1925 obdržel čestný název „Ročník T. G. Masaryka“.²¹

Náročnost přijímacího řízení se odrazila i v nedostatečném zájmu důstojníků o studium na Válečné škole. Její velitel plk. A. J. E. Jamet v dopise náčelníkovi hlavního štábu ze 7. listopadu 1923 upozorňoval na pokles počtů uchazečů o studium. Například v roce 1923 žádalo o studium 113 důstojníků, ale o rok později to bylo již 35 uchazečů. Příčiny se spatřovaly jednak v náročnosti přijímacího řízení, ale také v zamítání žádostí uchazečů nadřízenými velitelskými orgány, ale i v existující drahotě v Praze a s tím souvisejícími obtížemi s ubytováním. Za jednu z příčin byly považovány i problémy související s povyšováním absolventů Válečné školy. „Praktické výhody pro důstojníky gšt. za vykonaná vojenská studia nejsou teoreticky žádná, neboť tito důstojníci postupují stejně jako důstojníci zbrani.“²² Za jedinou výhodu byl považován náskok jednoho roku při povýšení z podplukovníka na plukovníka. Velitel školy zároveň upozornil na skutečnost, že doplňování štábů a vyšších velitelských míst bude stále obtížnější. Konstatovalo se, že než důstojník dosáhne diplom generálního štábu, musí projít složitou cestou od absolvování Vojenské akademie v Hranicích přes složení náročných přijímacích zkoušek na Válečnou školu jednak z odborných předmětů, ale i z předmětů humanitních. Důstojníci, kteří jsou na Válečnou školu přijati, musí denně studovat 12 i více hodin, aby obstáli při náročných závěrečných zkouškách. Velitel školy proto doporučoval, aby hlavní štáb se zamyslel nad otázkou vypracování kariérového řádu pro československé důstojníky. Zároveň navrhl náčelníkovi hlavního štábu, aby nechal zjistit, zda přihlášky uchazečů o studium nebyly zadrženy nadřízenými velitelstvími, aniž by k tomu byly závažné důvody. Současně upozornil na nutnost okamžité intervence u ministra národní obrany v otázkách povyšování důstojníků generálního štábu a v přiznání určitých výhod, minimálně takových, jako má kategorie důstojníků s úplným vysokoškolským vzděláním.

V polovině 20. let došlo ke změnám v přijímacím řízení na Válečnou školu. Zájemci o studium se podrobovali dvoustupňovému přijímacímu řízení. Skládalo se jednak z písemných vyřazovacích zkoušek, které se vztahovaly ke zjištění vědomostí ze všeobecného vzdělání jako předpokladu k absolvování řádného přijímacího řízení na Válečnou školu. Součástí vyřazovací zkoušky bylo rovněž písemné přezkoušení z jazyka francouzského a vybraného menšinového jazyka. Všichni uchazeči, kteří prošli sítí vyřazovacích zkoušek, byli poté připuštěni k řádným písemným a ústním zkouškám na Válečné škole z vojenskoodborných předmětů

²¹VHA Praha, VKPR 1924, kart. č. 101, č. j. 924.

²²Tamtéž.

a zkoušce z jízdy na koni. Vyřazovací zkoušky pro školní rok 1925/26 se uskutečnily ve dnech 4.- 6. prosince 1924 na zemských vojenských velitelstvích v Praze, Brně a Bratislavě (zkoušky v Bratislavě se zúčastnili i uchazeči z teritoria zemského vojenského velitelství v Užhorodě).

Zemská vojenská velitelství v první polovině 20. let organizovala přípravné kurzy pro Válečnou školu. Např. jednotliví zájemci o studium prostřednictvím přednosty 3. (operačního) oddělení Zemského vojenského velitelství v Bratislavě dostávali termínované úkoly, týkající se zpracování písemných prací ze všeobecně vzdělávacích předmětů, ale i předmětů ryze vojenskoodborných. Například písemná práce z organizace měla název „Vliv zkušeností ze světové války na organizaci pěšího pluku“, ze všeobecného vzdělání „Průmysl a válka.“²³ Jeden z uchazečů špkt. Ferdinand Čatloš ze 14. pěšího pluku v Košicích zaslal 30. listopadu 1923 3. oddělení Zemského vojenského velitelství v Bratislavě písemné vypracování uložených úkolů. V doprovodném dopise oznamoval, že předkládá písemné práce pro frekventanty přípravného kurzu pro Válečnou školu. Jednalo se o následující práce: 1. Válečnictví Fridricha, 2. Rozkaz k pochodu, 3. Náčrt vojsk k ubytování, 4. Rozkaz k ubytování, 5. Spojení, 6. Schematický náčrt. Náčelník operačního oddělení uvedené písemné práce klasifikoval jako „velmi dobré.“²⁴ Organickou součástí přípravy na složení zkoušek na Válečnou školu byly i válečné hry za účasti všech zájemců z působnosti zemského vojenského velitelství v Bratislavě.

Výuka na Válečné škole od poloviny 20. let trvala 3 roky. Posluchači 1. ročníku absolvovali praktickou přípravu v učilištích jednotlivých zbraní a poté zahájili studium ve 2. ročníku. Válečná škola se od svého založení v roce 1921 potýkala s prostorovými problémy. Na základě úsilí ministerstva národní obrany a hlavního štábu byla v roce 1925 přemístěna do budovy bývalé „kadetky“ v Praze. O rok později sem byla přemístěna i pomocná rota MNO a vojenská tělocvičná škola. Velení Válečné školy část kanceláří v hlavní budově „kadetky“ bylo nuceno dále přenechat Nejvyššímu správnímu soudu (až teprve v roce 1936 byla provedena přístavba vedlejší budovy, kam se přesunul Nejvyšší správní soud a celé 3. patro hlavní budovy bylo uvolněno pro Vysokou školu válečnou a kurz pro vyšší velitele).

Školní rok 1926/27, kterého se zúčastnili frekventanti 2. a 3. ročníku a dále účastníci kurzu pro vyšší velitele, byl slavnostně zahájen již v nových prostorách 3. listopadu 1926 za účasti ministra národní obrany, náčelníka hlavního štábu, 1. a 2. zástupce náčelníka hlavního štábu a přednostů všech pěti oddělení hlavního štábu československé armády.

Atmosféru v armádě i na škole poznamenala skutečnost, že od 1. ledna 1926 klíčové posty na hlavním štábu převzali českoslovenští důstojníci. Francouzská vojenská mise v tomto období splnila své nejvlastnější poslání. Od roku 1926 byla její původní funkce změněna na funkci poradní, i když francouzští důstojníci i nadále zastávali funkce učitelů a profesorů ve vojenském školství, což posilovalo demokratickou orientaci nově vychovávaného důstojnického sboru čs. armády.

Velitelem Válečné školy byl i nadále plk. A. J. E. Jamet (od roku 1924 brig. gen.), kterého ve funkci vystřídal od 1. října 1926 francouzský generál Joseph-Jean-Joachim-Marie Le-Blévec. Velitelskopedagogický sbor měl v tomto období 22 řádných učitelů, z toho 9 francouzských důstojníků a 2 externí učitele. Ve 2. ročníku studovalo 22 důstojníků, ve 3. ročníku 20 a v informačním kurzu pro vyšší velitele (generály a plukovníky) bylo 15 důstojníků. Ti se po dovolené, kterou měli od 1. června do 17. července 1927, hlásili u velitele Válečné školy a spolu s posluchači 3. ročníku odjeli na 10-ti denní historickou cestu do Francie, v jejímž průběhu navštívili všechna nejvýznamnější francouzská bojiště. Kurzy pro vyšší velitele se v druhé polovině 20. let staly organickou součástí kvalifikační přípravy vyšších československých důstojníků.

²³VHA Praha, VŠV, kart. č. 14, nezařazené spisy.

²⁴Tamtéž.

Zástupcem velitele válečné školy byl 1. listopadu 1926 jmenován plk. gšt. František Hrabčík. V tomto období se kalkulovalo s postupným odchodem francouzských učitelů z Válečné školy a jejich nahrazením kvalifikovanými československými důstojníky. V souvislosti s předpokládaným odchodem 3 učitelů (včetně vedoucího kurzu pro velitele vyšších jednotek) bylo ze strany Vojenské kanceláře prezidenta republiky doporučeno, aby k těmto důstojníkům byli jako pomocní učitelé přiděleni českoslovenští důstojníci, kteří nastoupí na místa odcházejících francouzských učitelů. Na jednoho francouzského důstojníka se doporučovalo přidělit jako pomocné učitele alespoň 2-3 adepty, aby velitel Válečné školy měl možnost výběru. Zároveň se počítalo s tím, že je potřebné perspektivně uvažovat o nejhodnějším kandidátovi na funkci velitele válečné školy. Měl se vytypovat schopný československý důstojník a poskytnout mu čas na zapracování ve funkci pomocníka, velitele anebo ředitele učebního běhu, který by koordinoval celkovou činnost na škole až do svého jmenování za velitele školy.²⁵

Ročník Válečné školy vyřazený v roce 1927 obdržel čestný název „Ročník generála Pellé.“ Vedoucí funkcionáři hlavního štábu čs. armády se zúčastňovali důležitých zaměstnání na škole. Například válečná hra, organizovaná pro účastníky kurzu pro vyšší důstojníky 19. března 1929, probíhala za aktivní účasti náčelníka hlavního štábu div. gen. Jana Syrového, náčelníka 3. (operačního) oddělení hlavního štábu plk. gšt. V. B. Luži a náčelníka francouzské vojenské mise v ČSR gen. Louise Eugéna Fauchera. Ročník vyřazený v roce 1929 obdržel čestný název „Ročník knížete Václava Svatého.“ Absolventi školy ještě před slavnostním vyřazením spolu s účastníky kurzu pro vyšší velitele vykonali historickou cestu na francouzská bojiště v době od 15. do 25. července 1929.

Válečná škola v Praze v průběhu 20. let prokázala svoji potřebnost a životaschopnost. Vedle důstojníků generálního štábu připravovala i vyšší velitele, kteří se po absolvování kurzů vraceli na velitelské posty u svých zbraní, kde na rozdíl od štábů nebyl tlak na systemizovaná místa. V této periodě existence československé Válečné školy nebyl ještě v popředí žádoucí rozvoj vojenské teorie. Škola i kurzy poskytovaly dostatečné odborné základy pro praktickou činnost ve štábech, seznamovaly posluchače s principy francouzské vojenské doktriny a s její aplikací na podmínky československé armády.

Na konci 20. let se dostaly do popředí pozornosti otázky týkající se další činnosti a působnosti francouzské vojenské mise. Na vojenské audienci u prezidenta ČSR 10. dubna 1929 byly projednávány jednotlivé varianty týkající se další činnosti francouzské vojenské mise v československé armádě.²⁶ V tomto období došlo k závažným změnám v československém vojenském školství. Dosavadního velitele Válečné školy francouzského generála J. M. LeBléveca nahradil ve funkci brig. gen. František Hrabčík. Vedení školy tak poprvé přešlo do rukou československých důstojníků, kteří si uvědomovali slabá místa v dosavadní přípravě důstojnického sboru a pokoušeli se hledat cesty k dalšímu zefektivnění výchovně vzdělávacího procesu. Na existující nedostatky upozornila zpráva generálního inspektora československé armády arm. gen. Aloise Podhajského z inspekčních prohlídek uskutečněných ve Válečné škole 15. listopadu 1927 a 14. – 17. února 1928.²⁷ Zpráva konstatovala, že instrukce francouzských důstojníků v průběhu aplikačních cvičení v informačním kurzu pro vyšší velitele a u 3. ročníku Válečné školy, musí být překládány tlumočnickem, což zdržuje pedagogický proces. Výhodou je, že důstojníci, kteří ovládají francouzštinu, se mohou v tomto jazyku dále zdokonalovat. Dále bylo upozorněno na skutečnost, že posluchači kurzu jsou příliš zatěžováni písemnými pracemi a doporučovalo se využít zkušenosti Válečné školy v Paříži, která poskytuje dostatek možností k samostatnému tvůrčímu studiu odborné a vojenské literatury.²⁸

²⁵VHA Praha, VKPR 1925, kart. č. 66, č.j. 88.

²⁶Tamtéž..

²⁷VHA Praha, VKPR 1928, kart. č. 99, č.j. 162.

²⁸Tamtéž.

Na počátku 30. let se hledal nový vhodný kandidát na funkci velitele Válečné školy, který by měl jednak bohaté zkušenosti z působení na hlavním štábu armády, ale současně i cit pro nové trendy ve vývoji vojenství. Za nejvhodnější osobnost byl považován brig. gen. V. B. Luža, který 1. února 1932 nastoupil stáž na Válečné škole v Praze a v dubnu a květnu téhož roku absolvoval stáž na Vysoké válečné škole v Paříži. Velení pražské akademie generálního štábu převzal 16. června 1932²⁹ ve složitém období z vnitropolitického i mezinárodněpolitického hlediska. Vedle kumulace vážných hospodářských problémů, v souvislosti s hospodářskou krizí, se zároveň aktivizovaly domácí extrémní síly (zprava i zleva) bezprostředně ohrožující československou demokracii a její základní hodnoty. Ministr zahraničí Edvard Beneš charakterizoval vnitropolitickou situaci jako boj o zrání naší demokracie a o vyšší kulturu politikou.³⁰ Ve své práci Demokratická armáda, pacifism a zahraniční politika, ale i v dalších úvahách, nejenže pokračoval v další precizaci a rozvíjení Masarykových postulátů, ale současně přinesl nové pohledy na úlohu a postavení armády v demokratické společnosti.³¹ Základní idea demokratické armády byla pro něj konkrétní formulací republikánských zásad ve specifických vojenských podmínkách, vnitřní silou jednání vojáků jako obránců státní suverenity. Armáda, jak zdůraznil ministr zahraničí, není dnes jen technický dril a machinální provádění předpisů každodenního života, nýbrž vedle technického výcviku a soustavného tělesného zdokonalování v manipulaci zbraní a celé branné techniky, je také významné společenské prostředí národní, mravní, a politicko-státní výchovy.³² V této souvislosti precizoval úkoly týkající se postavení důstojníka jako reprezentanta státu a současně významného výchovného činitele. Nový velitel Válečné školy brig. gen. V. B. Luža se s postuláty zakladatelů československého státu plně ztotožňoval a snažil se je prosazovat do každodenního života.

Slavnostní zahájení školního roku 1932/33 za účasti nového velitele Válečné školy se konalo 3. září 1932. S osobností brig. gen. V. B. Luži byly spojovány mnohé naděje vzhledem k jeho předcházejícímu služebnímu zařazení přednosty 3. (operačního) oddělení hlavního štábu (do roku 1929) a poté velitele 1. horské pěší brigády v Ružomberku.

Nový velitel Válečné školy si uvědomoval slabé stránky připravenosti československých důstojníků a snažil se prosazovat moderní trendy v jejich přípravě. V době jeho působení ve funkci velitele školy došlo k významným změnám, na jejichž prosazení se plně podílel.³³ Tyto změny měly širší celospolečenské souvislosti z hlediska aktivních příprav na obranu státní suverenity ohrožované ze strany sousedního Německa. Na škole se v tomto období vyučovala všeobecná taktika, služba generálního štábu, pěchota, dělostřelectvo, letectvo, jezdeckvo, ženijní vojsko, telegrafní vojsko, válečné dějiny, motorizace, hipologie, francouzský jazyk, maďarský jazyk, šerm a tělovýchova. V roce 1934 se uvažovalo o zavedení nového učebního předmětu psychologie.³⁴ V rozkaze velitele školy z 25. listopadu 1933 se zdůrazňovalo, že „...přednášky vydávané o motorisaci a mechanisaci armády jsou začátkem a podkladem pro studium a řešení těchto problémů ve větším rozsahu v letošním školním roce. Problém motorisace a mechanisace armády zasahuje do všech zbraní a služeb. Aby válečná škola mohla v tomto ohledu vytvořit pevný základ pro příští práci, je třeba, aby si všichni páni profesoři učinili při studiu přednášek poznámky pro diskusi a pro eventuelní doplnění. Poznámky nebo návrhy mi předložte,

²⁹VALIŠ, Z.: Armádní generál in memoriam Ing. Vojtěch Boris Luža. In: Vojenské rozhledy, 4, 1996, s. 150.

³⁰BENEŠ, E.: Boj o vyšší politickou kulturu národní. Praha 1932.

³¹BENEŠ, E.: Demokratická armáda, pacifism a zahraniční politika. Praha 1932.

³²Tamtéž, s. 26.

³³V denním rozkaze velitele Válečné školy č. 60. z 25. listopadu 1933 se zdůrazňovalo, že „přednášky vydávané o motorisaci a mechanisaci armády jsou začátkem a podkladem pro studium a řešení těchto problémů ve větším rozsahu v letošním školním roce. Problém motorisace a mechanisace armády zasahuje do všech zbraní a služeb. Aby válečná škola mohla v tomto ohledu vytvořit pevný základ pro příští práci, je třeba, aby si všichni páni profesoři učinili při studiu přednášek poznámky pro diskusi a eventuelní doplnění. Poznámky nebo návrhy mi předložte, aby o nich mohlo být diskutováno.“ (VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, nezařazené spisy.)

³⁴VHA Praha, VKPR 1934, č.j. 3245.

aby o nich mohlo být diskutováno.³⁵ Velitel školy svolával pravidelné porady vědeckopedagogického sboru, v jejichž průběhu se diskutovalo o nových moderních trendech ve vývoji vojenství.³⁶ Učitelé jednotlivých odborných předmětů recenzovali vojenskoodborné časopisy a revue cizích armád a zajímavé informace poskytovali velení školy k dalšímu využití.

VYSOKÁ ŠKOLA VÁLEČNÁ (1934 – 1939)

Válečná škola v Praze byla od svého vzniku v roce 1921 až do roku 1934 považována za vyšší školu³⁷ (spolu s Vojenskou intendantskou školou a Vojenskou lékařskou školou. Absentovala však celostátně platná zákonná norma, která by upravovala problematiku vojenského školství, tak jako tomu bylo v civilní sféře.

Významným mezníkem se stal Rozkaz prezidenta republiky T. G. Masaryka ze 30. června 1934.³⁸ Na jeho základě se vojenské školy z hlediska účelu, rozsahu, učební látky a vzhledem k předcházejícímu vzdělání a době studia, dělily na školy vysoké, vyšší, střední a nižší. Z hlediska rovnoprávného postavení s civilními vysokými školami, ale i vysokými válečnými školami armád evropských zemí (např. Ecole Supérieure de la guerre v Paříži) došlo k přejmenování Válečné školy na Vysokou školu válečnou (obdobně Vojenská intendantská škola). Rozkaz prezidenta republiky za vysoké vojenské školy považoval Vysokou školu válečnou, kde se posluchači studiem a aplikací zásad vojenské vědy vychovávají a školí, aby mohli zastávat všechny úkoly důstojníků generálního štábu a dále Vysokou intendantskou školu, kde se posluchači studiem a aplikací věd vojenských, právnických, národohospodářských a technických vychovávají a školí, aby mohli zastávat všechny úkoly důstojníků intendantstva.³⁹ Veškerá další rozhodnutí o zřizování vysokých a vyšších vojenských škol náležela do kompetence prezidenta republiky. U zbývajících typů vojenských škol měl rozhodovací pravomocí ministr národní obrany.

V souvislosti s novou organizací vojenského školství vstoupil v platnost nový služební předpis „Vysoká škola válečná a Vysoká intendantská škola“ (Š – V – 2).⁴⁰ Vysoká škola válečná byla podřízena náčelníkovi hlavního štábu, který schvaloval učební osnovy a ve věcech hospodářské služby a kmenové agendy Zemskému vojenskému velitelství v Praze. Nový předpis mimo jiné řešil otázky přijetí řádných a mimořádných posluchačů. Za mimořádné posluchače byli považováni hospitanti, to znamená důstojníci některých armádních složek,

³⁵VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, nezařazené spisy.

³⁶VHA Praha, VŠV, kart. č. 1, Rozkaz velitele VŠ č. 55/14. II. 1933.

³⁷Srovnej Věcný věstník MNO, 25. 9. 1928, čl. 170.

³⁸VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, nezařazené spisy.

³⁹V článku 10 Rozkazu se zdůrazňovalo, že „tento rozkaz nabývá účinnosti dnem 1. října 1934. Tímto dnem se mění dosavadní pojmenování jednotlivých vojenských škol a kursů již zřízených na pojmenování uvedené v tomto rozkaze.“ (Tamtéž.) Důvodová zpráva k rozkazu prezidenta republiky o vojenském školství zdůrazňovala, že „dosavadní válečná škola je nejvyšší vojenská škola a aby tento její charakter došel výrazu i v zevním jejím označení, navrhuje se přejmenování této školy na „vysokou školu válečnou,“ k čemuž se poznamenává, že válečné školy i v jiných státech, /i s podmínkami méně přísnými/ jsou vzhledem k důležitosti vojenské vědy pro stát školami vysokými /: např. ve Francii „Ecole Supérieure de la guerre.“ (Tamtéž.) Důvodová zpráva současně konkretizovala požadavky na uchazeče o studium na této prestižní škole československé armády. „Požadované předběžné vzdělání je: a) střední škola se zkouškou dospělosti, b) jednoletá škola pro důstojníky v záloze /: s teoretickou a praktickou zkouškou /: c) doplňovací zkouška přijímací do vojenské akademie z matematiky, deskriptivní geometrie, fyziky a chemie /: pro uchazeče jiné národnosti než československé též z češtiny /: v rozsahu látky pro střední školy, d) dvouleté ucelené studium na voj. akademii se závěrečnými zkouškami, e) jeden rok aplikačního kursu, f) šest let praktické služby /: z toho 5 léta služby řadové /: v hodnosti důstojníka, g) přísné přijímací zkoušky písemné a ústní v trvání 10 dní /: konané v období 10 neděl /: ze všeobecného vzdělání a vojenských nauk. Školení trvá 4 léta, z toho 3 léta teoretické školení na válečné škole a 1 roční praktické školení v štábech vyšších jednotek. Dodati sluší, že i platový zákon (§ 97) uznal vzdělání důstojníků generálního štábu za vysokoškolské tím, že je zařadil do I. služební třídy.“ (Tamtéž.)

⁴⁰Služební knihy branné moci, Š-V-2. Vysoká škola válečná a Vysoká intendantská škola. MNO, Praha 1934.

kterým ministr národní obrany na návrh náčelníka generálního štábu umožnil účast na vybraných přednáškách a praktických cvičeních, mimo jejich služební zaměstnání. Za mimořádné posluchače byli rovněž považováni i důstojníci spojeneckých armád a vyjímečně i důstojníci zbraní, které ministr národní obrany na návrh náčelníka hlavního štábu mohl povolát ze služebních důvodů k jednoletému nebo dvouletému úplnému či částečnému studiu na Vysoké škole válečné. Služební předpis podrobně konkretizoval i podmínky přijetí. Všichni uchazeči byli povinni absolvovat tři náročné zkoušky. Jednalo se o zkoušku psychotronickou (realizovanou podle směrnic MNO) a dále o zkoušku ze všeobecného vzdělání. Zkouška ze všeobecného vzdělání sestávala z několika písemných prací, které měly prokázat solidní znalosti nejdůležitějších aktuálních politických otázek a literatury, základů sociologie a národního hospodářství, dokonalou znalost občanské nauky, přehled ústav evropských velmocí, znalost problematiky demokracie, nacionalismu a socialismu. Další písemná práce se týkala všeobecných a zejména pak národních dějin. Od uchazečů se vyžadovala hluboká znalost všeobecných dějin od počátků francouzské revoluce až do současnosti, znalost významných epoch národních dějin, politického a státoprávního zápasu českého národa proti politickému útlaku a za státní samostatnost. Dále to byla práce ze zeměpisu ČSR, ale i evropského kontinentu a práce z jazyka francouzského a některého menšinového. Druhá písemná zkouška sestávala z písemného přezkoušení ze všeobecné taktiky, z organizace československé armády, topografie a válečných dějin. Třetí zkouška byla složena z ústní zkoušky z taktiky, z jazyka (francouzského, menšinového a případně dalších) a z jízdy na koni. Na písemnou zkoušku ze všeobecného vzdělání byly vyhrazeny 4 dny a na ústní zkoušku připadaly 3 dny na každého uchazeče.

Všechny písemné zkoušky se uskutečnily na zemských vojenských velitelstvích v Praze, Brně a Bratislavě (u posledně jmenovaného byli též uchazeči z obvodu zemského vojenského velitelství Košice) pod dohledem a řízením náčelníka štábu příslušného zemského vojenského velitelství.⁴¹ Písemné práce byly po zkouškách zapečetěny a okamžitě odeslány na 5. (školné a výcvikové) oddělení hlavního štábu čs. armády v Praze.

Náčelník hlavního štábu na základě vyhodnocení výsledků těchto zkoušek povolával vybrané uchazeče k dalším zkouškám na Vysokou školu válečnou v Praze (jednalo se o ústní zkoušky a zkoušku jízdy na koni). Zkušební komise vyjmenovaná velitelem školy, poté zhodnotila výsledky přezkoušení z vojenských předmětů a předložila je spolu s návrhy na přijetí či nepřijetí do Vysoké školy válečné náčelníkovi hlavního štábu, který definitivně rozhodl, kdo bude povolán ke studiu. Nový předpis zakotvoval, že absolventi 3. ročníku vykonají jednoroční praxi na štábech vyšších jednotek. Vyšším velitelstvím se ukládalo, aby po skončení odborné stáže podala do konce července podrobnou zprávu náčelníkovi hlavního štábu o každém jednotlivci.

Od 1. října 1934 byla řádná výuka na Vysoké škole válečné zkrácena ze 3 let na 2 roky.⁴² První ročníky v průběhu školního roku absolvovaly stáže v učilištích jednotlivých zbraní. Postupovalo se podle následujícího schématu: v únoru praxe ve Vojenském zeměpisném ústavu a Vojenském chemickém ústavu, v březnu v dělostřeleckém učilišti, v dubnu v telegrafním učilišti, v květnu až červenci v pěchotním a jezdeckém učilišti, v srpnu stáž u dělostřeleckého pluku 331 v období jeho ostrých střelb a účast na cvičení ženijního vojska na Dunaji. Důstojníci, kteří před vstupem na Vysokou školu válečnou školu absolvovali školu pro velitele setnin a důstojníci letectva, namísto praxe v učilištích svých zbraní ji vykonali u setnin ostatních druhů vojsk. To platilo i pro důstojníky absolvující armádní plynový kurz. Praxe důstojníků přijatých do Válečné školy v roce 1934 se tak počítaly již za první ročník Vysoké školy válečné. Vlastní výuka ve škole trvala 2 roky. Školní rok pravidelně začínal 1. října a končil vždy 30. srpna následujícího roku. Ve druhém ročníku se hlavní pozornost věnovala organizaci a bo-

⁴¹Tamtéž.

⁴²VHA Praha, VŠV, kart.č. 1A, Důvěrný rozkaz velitele válečné školy z 28. 3. 1934, nezařazené spisy.

jové činnosti divize a ve 3. ročníku byl hlavní důraz položen na sborový stupeň a armádu. Patnáctý ročník Vysoké školy válečné po svém vyřazení v roce 1936 obdržel čestný název „Ročník Dr. Edvarda Beneše“.

V období ohrožení československé suverenity ze strany sousedního Německa se do kvalitativně nové polohy dostávaly otázky vojenství, armády a brannosti. Hlavní štáb se zabýval řešením koncepčních otázek výstavby československé armády, včetně způsobu jejího použití v případě předpokládaného válečného konfliktu. V procesu vyjasňování a koncipování teoretických a vojenskodoktrinálních otázek docházelo k pochopitelnému střetu různých názorů a diskuzím, které ve svém celku směřovaly k dotvoření státní vojenské doktríny jako základu přípravy ozbrojených sil. Na rozpracování těchto otázek a jejich aplikaci v praxi se s jednotlivými složkami hlavního štábu podílel velitel Vysoké školy válečné brig. gen. V. B. Luža a další příslušníci vědeckopedagogického sboru školy. Vojenská doktrína vycházela z předpokladu, že příští válka bude pro ČSR válkou obrannou a současně válkou koaliční. V tomto období došlo k významným reorganizacím československé armády. Na návrh hlavního štábu byla v roce 1935 na základě rozkazu prezidenta republiky vytvořena velitelství sborů jako nová vyšší velitelství s taktickou působností. V této souvislosti je potřebné zdůraznit, že československá vojenskoteoretická fronta (obdobně jako francouzská) uznávala pouze strategii a taktiku, ale ne již operační umění jako samostatnou složku vojenského umění. Sborová velitelství se organicky začlenila mezi stávající zemská vojenská velitelství a velitelství divizí a samostatných brigád. Od zkonstituování nového velitelského stupně se především očekávalo jednak zvýšení taktické pohyblivosti armády v případě válečného konfliktu, ale zároveň i potřebná operativnost v době míru, mobilizace a dalších opatření v souvislosti s vyhlášením branné povinnosti státu. Velitelská, správní a územní působnost sborů, které vytvořily uzavřené teritorium, byla zakotvena v roce 1936. Uvedeným opatřením se tak završila jedna z důležitých etap na cestě organizační přestavby armády.

Prováděná organizace armády a s ní související následná opatření se odrazily i v nově koncipované učební dokumentaci Vysoké školy válečné, zejména pak ve výuce klíčových vojenskoodborných předmětů. Vysoká škola válečná se stala garantem rozpracování československé vojenské doktríny a její aplikace v praxi. V souvislosti s organizačními změnami se v československé armádě od roku 1936 zvýšil počet důstojníků generálního štábu z 397 na 500. Jednoznačnou převahu v uvedené kategorii měli čeští důstojníci. Například v roce 1935 mezi přijatými uchazeči ke studiu na Vysoké škole válečné bylo 10,5 % Slováků,⁴³ v následujícím roce pouhé 2,4 % a o rok později 4,2 %. V absolutních číslech se jednalo o 8 posluchačů slovenské národnosti za období tří let.

Velitel Vysoké školy válečné div. gen. V. B. Luža usiloval o to, aby posluchači byli vzorem v dodržování služebních řádů a předpisů. Častou frekvencí těchto otázek lze zaznamenat v jeho denních rozkazech. Například důvěrný rozkaz č. 6. ze dne 30. května 1934 zdůrazňoval: „zakazuji jakékoliv vyjednávání posluchačů s hlavním štábem a s jinými nadřízenými útvary. Lituji, že musím podobnou samozřejmost připomínati budoucím důstojníkům generálního štábu, kteří v prvé řadě měli se býti vědomi toho, že podobné jednání jest nepřijatelné.“⁴⁴ Za jeho éry se zavedly i společné večere na rozloučenou s absolventy Vysoké školy válečné, které se zpravidla konaly v restauraci Savarin v Praze Na Příkopech. Účast všech příslušníků školy byla povinná a ve vycházkovém stejnokroji. Od poloviny 30. let se začaly pořádat pravidelné seznamovací večírky s frekvencí Vysoké intendantské školy.

Velení školy prosazovalo, aby vědeckopedagogický sbor se angažoval i mimo rámec armády. Někteří učitelé přednášeli speciální problematiku na Vysoké škole strojíniho a elektrotechnického inženýrství Českého vysokého učení technického. Denní rozkazy velitele školy

⁴³VHA Praha, VKPR 1935, kart. č. 130, č.j. 180.

⁴⁴VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, nezařazené spisy.

pravidelně upozorňovaly na nové publikace týkající se problematiky vojenství, armády a branosti. Velitel Vysoké školy válečné div. gen. V. B. Luža usiloval o rozšíření vědeckopedagogického sboru a prosadil, že na počátku školního roku 1933/34 měla škola k dispozici již 28 řádných učitelů a 5 externích učitelů. V souvislosti s jeho přechodem na novou zodpovědnou funkci velitele V. sboru v Trenčíně a krátce poté IV. sboru v Olomouci se jeho nástupcem na Vysoké škole válečné stal v říjnu 1935 brig. gen. Mikuláš Doležal.⁴⁵

Do historie Vysoké školy válečné v Praze se zapsala první návštěva prezidenta republiky Edvarda Beneše 23. dubna 1936. Prezident se zúčastnil velitelskoštábního cvičení v kurzu pro vyšší velitele a při této příležitosti pronesl improvizovaný projev, v němž zdůraznil, že každý vyšší důstojník československé armády má mít odpovídající kvalifikaci a že je žádoucí do krajnosti uplatňovat zásadu výběru nejschopnějších lidí na vyšší velitelská místa. V procesu formování velitelských osobností, jak dále prezident podotkl, je třeba položit důraz na zvládnutí vojenské odbornosti, ale i výchovy v pravém slova smyslu, tzn. výchovy k velení, k velitelství, k vedení lidí, rozhodnutí a odvaze vzít na sebe zodpovědnost. Prezident republiky poté navštívil konferenční síň, kde byl uvítán velitelem Vysoké školy válečné brig. gen. Mikulášem Doležalem, který mu představil vědeckopedagogický sbor. Po krátké přestávce a výměně názorů se prezident zúčastnil cvičení u 2. ročníku a poté ukázky řešení námětu skupiny – A u 3. ročníku a na závěr vyučování ve skupině B – téhož ročníku. Po výuce se shromáždili všichni posluchači a vědeckopedagogický sbor ve velkém sále, kde prezident republiky poděkoval veliteli školy za vynakládané úsilí a současně přednesl podnětné vystoupení k otázkám rozvoje vojenství a kvalifikované přípravy vyšších velitelských kádrů československé armády.⁴⁶

Učební dokumentace Vysoké školy válečné doznávala v průběhu třicátých let řadu změn. Vedle tradičních disciplin (všeobecná taktika, letectvo, pěší vojsko, dělostřelectvo, jezdeckto, ženijní vojsko, telegrafní vojsko a služba generálního štábu) pevné místo ve výuce zaujala problematika cizích armád, otázky boje a obrany proti letadlům a plynům, zpravodajská služba, problémy národní mobilizace, převozy vojsk a motorizace. Počínaje školním rokem 1935/36 se vlastně poprvé začala učit psychologie s důrazem na psychologické aspekty vedení bojové činnosti.

Činnost Vysoké školy válečné ovlivňovaly dynamické události roku 1938. V tomto období došlo k dalším organizačním změnám v československé armádě v souvislosti s přechodem na tříplukovou divizi (oproti předcházející brigádní organizaci) s platností od 1. ledna. Frekventanti Vysoké školy válečné i probíhajících kurzů museli zvládnout uvedené změny i nové válečné složení vyšších jednotek, platné podle tabulek válečného složení od 15. února 1938. Československá republika v případě všeobecné mobilizace byla schopna postavit proti Německu a jeho potenciálním spojencům 40 divizí, z toho 35 pěších, 4 rychlé a 1 divizi motorizovanou. Další úkol představovalo zvládnutí předpisu o zajištění státních hranic, který nabyl účinnosti rovněž od poloviny února. Zároveň bylo potřebné seznámit posluchače se základními obrysy nástupového plánu platného od poloviny července 1938 (označený jako plán VII), který na rozdíl od předcházející dokumentace již kalkuloval s faktem anšlusu Rakouska a s nebezpečím z tohoto směru. K tomuto plánu byla ještě zpracována tzv. „varianta XIII“, pro případ, že by Německo soustředilo úsilí na násilné vojenské obsazení pohraničního území českých zemí a ne rozpoutání všeobecné války.

V tomto období byl zároveň vyřazen i poslední řádný ročník Vysoké školy válečné v první republice. Slavnostní vyřazení 3. ročníku Vysoké školy válečné a Vysoké intendantské školy se konalo 8. dubna 1938 za účasti ministra národní obrany Františka Machníka, generálního inspektora branné moci arm. gen. J. Syrového, náčelníka francouzské vojenské mise arm. gen. L. E. Fauchera a dalších významných hostů. Na počest nově vyřazených absolventů by-

⁴⁵VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, nezařazené spisy, DR č. 47/25. 10. 1935.

⁴⁶VHA Praha, VŠV, kart. č. 16, Pamětní kniha válečné školy.

la uspořádána společná večeře v Reprezenačním domě v Praze. Výuka 2. B ročníku byla ukončena 27. července 1938 a posluchači nastoupili řádnou dovolenou, kterou měli do 19. srpna 1938.

V polovině září 1938 byl vytisknut nový Vnitřní řád Vysoké školy válečné, který na rozdíl od předcházejících podobných dokumentů zohledňoval plnění služebních i mobilizačních úkolů. Vědeckopedagogickému sboru školy se ukládalo, aby v rámci výuky sledoval chování a činnost posluchačů tak, aby byl schopen každého jednotlivě zhodnotit z hlediska „1) charakteru, smyslu pro povinnost, iniciativy, smyslu pro zodpovědnost, chování se ve službě i mimo ní, sklony a návyky; 2) schopnost logického uvažování, rychlosti postřehu, duševní pružnosti, vůle a energie; 3) tělesné zdatnosti; 4) schopnosti ke službě v generálním štábu; 5) celkové ocenění bude shrnuto ve známce od 0 do 20, a to: a) nedostatečný: 0 – 4, b) dostatečný: 5 – 8, c) dobrý: 9 – 12, d) velmi dobrý: 13 – 16, e) výtečný: 17 – 20.“⁴⁷

Široké lidové vzepětí na obranu republiky, které vrcholilo především ukázněným průběhem mobilizace československé armády, vyhlášené vládou arm. gen. Jana Syrového 23. září 1938, dokumentovalo jednoznačné odhodlání bránit republiku. Po vyhlášení všeobecné mobilizace československé armády Vysoká škola válečná 28. září 1938 přerušila činnost a důstojníci nastoupili službu podle svého mobilizačního zadělení na velitelstvích různých stupňů.

MNICHOV 1938, jako průsečík meziválečné evropské politiky a prezentace určitého způsobu myšlení v mezinárodních vztazích, se stal úvodem dramatických událostí, které o několik měsíců později vedly k zániku společné české a slovenské státnosti.

Také příslušníci Vysoké školy válečné, kteří byli mobilizačně zadělení, prožívali po Mnichově pocity hluboké duševní krize a bezraděje, které navíc umocnila abdikace prezidenta a vrchního velitele ozbrojených sil Edvarda Beneše. S napětím a obavami o další vývoj vyslechli jeho poslední projev k československému lidu v pražském rozhlase dne 6. října 1938, v němž zdůvodnil své nelehké rozhodnutí na osudové křižovatce československé státnosti a zdůraznil, že bude dále pracovat jako občan a vlastenec. Na druhý den po Benešově abdikaci nastoupila na Vysokou školu válečnou část pedagogického sboru v počtu 7 řádných a 9 externích učitelů, která měla zabezpečit výuku v novém školním roce.⁴⁸

Nejvyšší politická armádní místa „druhé republiky“ přijala rozhodnutí o podstatném omezení studia na všech vojenských školách. Například na Vojenské akademii v Hranicích zahájil činnost pouze aplikační kurz pro poručíky zbraní, který měl trvat 7 měsíců, od 3. ledna 1938 do 29. července 1939. Jednalo se o proškolení 302 důstojníků, z toho bylo 74 Slováků.⁴⁹ Na Vysokou školu intendantskou byl povolán pouze 3. ročník v počtu 20 důstojníků národnosti české a 1 národnosti slovenské.⁵⁰

Omezení výuky se pochopitelně týkalo i Vysoké školy válečné. Ve školním roce 1938 – 39 se počítalo pouze s nástupem 3. ročníku, jehož posluchače určilo 5. oddělení hlavního štábu. Jednalo se o 25 důstojníků, z nichž jeden byl národnosti slovenské. Přitom 23 důstojníků bylo ze skupiny II. A (základní ročník 1936) a pouze 2 byli ze skupiny II. B (doplňující ročník 1937). V souvislosti se zahájením nového školního roku byl vydán důvěrný rozkaz velitele školy č. 42 z 3. listopadu 1938, který obsahoval seznam povoláných posluchačů ke studiu a dále upřesňoval konkrétní otázky jejich přípravy. Pokud se jednalo o frekventanty dalších, ke studiu nepovoláných ročníků, bylo rozhodnuto, že „ostatní posluchači Vysoké školy válečné zde neuvedení, zůstanou zatím ve svém původním přidělení a dokončí školení v příštích letech. Posluchači, kteří měli nastoupit do 1. ročníku této školy, povolání nebudou. Zahájení vyučování dne 14. listopadu, kdy se povolání posluchači hlásí u velitele Vysoké školy válečné.“⁵¹ Rozkaz velitele školy dále obsahoval jmenovitý seznam učitelů, kteří měli zabezpečit řádnou výuku

⁴⁷VHA Praha, VŠV, kart. č. 1, nezařazené spisy.

⁴⁸VHA Praha, VŠV, kart. č. 1A, Důvěrný rozkaz č. 52 z 3. 11. 1938.

⁴⁹VHA Praha, MNO, 5. odd. hl. št. 1938, č.j.10229.

⁵⁰Tamtéž.

⁵¹VHA Praha, MNO, HŠ 1939, kart. č. 397, č.j. 1786.

posluchačů nastupujícího 3. ročníku. Těžiště výuky bylo soustředěno na sborový stupeň. Vedle běžných předmětů se cílevědomě procvičovaly otázky bojové činnosti sboru v různých situacích. Některých speciálních zaměstnání se zároveň zúčastňovali i frekventanti 3. ročníku Vysoké školy intendantské.

Za specifickou záležitost lze považovat aktivity slovenské autonomní vlády týkající se proškolení důstojníků slovenské národnosti. K přednostovi 5. oddělení hlavního štábu se dostavil 1. února 1939 přednosta kabinetu vládního delegáta při MNO mjr. gšt. Štefan Jurech s požadavkem, aby mu byl poskytnut seznam stávajících vojenských škol a kurzů a těch, které hodlá MNO zřídit v průběhu roku 1939 (do září) s uvedením délky školení a počtu slovenských důstojníků.⁵² Zároveň zdůraznil, že se doslechl o zřízení střeleckého kurzu dělostřelectva v Olomouci (v rámci tamnějšího dělostřeleckého učiliště) a tlumočil přání vládního delegáta Slovenské krajiny při MNO v Praze poslance Štefana Hašíka, aby ihned byli do tohoto kurzu povoláni pokud možno všichni nižší důstojníci slovenské národnosti za účelem co nejrychlejšího povýšení do hodnosti kapitánů a štábních kapitánů. Dále se zajímal o to, kdy a v jakém rozsahu bude aktivována Vojenská akademie v Hranicích. Bylo mu sděleno, že MNO nemá prozatím v úmyslu provádět školení nového důstojnického dorostu, ale uvažuje o postupném přeškolení nejmladších poručíků zbraní s jednoletou vojenskou akademií v aplikačních kurzech. Mjr. gšt. Š. Jurech s uvedenými zámysly vyjádřil zásadní nesouhlas a vystoupil s návrhem, že je žádoucí, když ne tedy celkově, tak alespoň pro slovenské důstojníky vytvořit vojenskou akademii, aby Slovensko mohlo svůj důstojnický sbor doplnit. Zároveň vyjádřil přání, aby se výcvik a školení v česko-slovenské armádě prováděly se zřetelem a v duchu skutečného státoprávního postavení Slovenska. Hlavní štáb čs. armády zkoncipoval odpověď přednostovi vládního kabinetu vládního delegáta při MNO, kterou mu zaslal 4. února 1939 spolu se seznamem škol a kurzů zřízených po ukončení všeobecné mobilizace čs. armády ve školním roce 1938/39.

V odpovědi hlavního štábu se zdůrazňovalo, že otázka výhradního povolání slovenských důstojníků, nebo jejich části do střeleckého kurzu v Olomouci, včetně povolání nových uchazečů do Vojenské akademie v Hranicích, je otázkou zásadního rázu, jejíž rozhodování přísluší výhradně ministerstvu národní obrany. Poukazovalo se na to, že výcvik a výchova ve vojenských školách se provádí podle platných vojenských řádů a předpisů, které platí společně a bez jakýchkoliv výjimek pro celou armádu Česko-Slovenska a není v nich nic, co by se jakýmkoliv způsobem dotýkalo státoprávního postavení autonomního Slovenska.⁵³

* * *

Hlavní štáb po německé okupaci a vytvoření protektorátu Čechy a Morava vydal podrobné příkazy týkající se likvidace armády. V nařízení přednosta 5. oddělení z 20. března 1939 se uvádělo: „vzhledem ke změněným poměrům vydávám pro další chod služby tyto pokyny. 1) Všechny vyšší velitelství a útvary pracují normálně dále, dokud neobdrží další rozkazy. Služební postup se nemění. 2) Vyučování ve školách a kurzech, zřízených ve šk. r. 1938/39 se ihned zastavuje. Frekventanty propustte k jejich kmenovým tělesům. Frekventanty, jejichž kmenová tělesa jsou na Slovensku a Karpatské Ukrajině ponechejte nadále v příslušných učilištích až do dalšího rozhodnutí. O likvidaci škol a kurzů bude rozhodnuto později. O frekventantech Vysoké školy intendantské bude vydán zvláštní výnos. Toto nařízení netýká se Státního vojenského reálného gymnázia v Hranicích, vyučování v tomto ústavě děje se normálně ... pokud jde o postavení vojenských gázistů a dělesloužících projedná tyto otázky MNO s říšským-

⁵²VHA Praha, MNO, HŠ 1939, kart. č. 397, č.j. 10229.

⁵³Tamtéž.

a po jejich projednání budou vydány potřebné pokyny. Má-li ale někdo z nich možnost získat si již nyní jiné zaměstnání, doporučuje se, aby tak učinil. Velitelé jim dají řádnou dovolenou.“⁵⁴ Na základě dalšího nařízení 1. (organizačního) oddělení hlavního štábu z následujícího dne jednotlivé složky MNO a hlavního štábu zaslaly na hlavní štáb do 25. března 1939 návrh likvidačního programu s důrazem na personální, materiální, finanční a administrativní hlediska. V nařízení se zdůrazňovalo, že likvidaci vojenských škol je potřebné provádět v duchu předpisu ČS-V-1, čl. 125.⁵⁵

Výuka na Vysoké škole válečné byla ukončena příchodem německých okupantů 15. března 1939. Vysoká škola válečná byla nucena úplně vyklidit budovu bývalé „kadetky“ a přemístit své velitelství, které organizovalo likvidaci školy, do kasáren „Na Panenské“ ve Střešovicích.⁵⁶ Na základě rozhodnutí ministra národní obrany arm. gen. J. Syrového z 20. dubna 1939 byli přeloženi do skupiny důstojníků generálního štábu, s účinností od 31. března 1939, absolventi XVIII. ročníku Vysoké školy válečné.⁵⁷

Definitivní směrnice pro likvidaci čs. branné moci byly vydány 6. dubna 1939.⁵⁸ Na jejich základě se vytvořily likvidující složky u každého vojenského velitelství, úřadu a ústavu. Podle rozhodnutí říšského vojenského zplnomocněnce v protektorátě Čechy a Morava nesměla žádná složka bývalé československé vojenské správy, která byla nucena pokračovat v likvidaci materiálu i po 31. prosinci 1939, úřadovat ve vojenských budovách nebo kasárnách, které náležely bývalé československé armádě.

Československou válečnou školu v letech 1921 – 1939 absolvovalo 577 důstojníků, z toho 22 Litevců. Informačními kurzy prošlo v uvedeném období 269 generálů a vyšších velitelů. Mnozí z nich, stejně jako další vojáci z povolání, prokázali své vlastenectví v letech 2. světové války. S jejich jmény a činy se setkáváme v domácím odboji, při konstituování ilegální organizace Obrana národa a koncipování projektů vojenské osvobozovací akce, ale i při spolupráci s dalšími odbojovými organizacemi na území protektorátu Čechy a Morava, v celonárodním ozbrojeném povstání slovenského lidu v roce 1944 i v rámci příprav a průběhu květnového povstání českého lidu na samém konci 2. světové války. S jejich činností je spojen vznik a bojová činnost československé armády v zahraničí a boje jejich jednotlivých součástí na západní a východní frontě, ale i na Středním východě. Kolem stovky absolventů válečné školy položilo své životy v boji za obnovu československého státu. Náleží mezi ně dva poslední velitelé Vysoké školy válečné div. gen. V. B. Luža a M. Doležal, ale i div. gen. Rudolf Viest a brig. gen. Ján Golian.

⁵⁴VHA Praha, MNO, HŠ 1939, kart. č. 402, č.j. 10524.

⁵⁵VHA Praha, MNO, HŠ 1939, kart. č. 402, č.j. 10552.

⁵⁶VHA Praha, MNO, HŠ 1939, kart. č. 397, č.j. 891..

⁵⁷VHA Praha, VŠV, kart. 1A, Důvěrné rozkazy 1939.

⁵⁸VHA Praha, MNO, 4. odd. hl. št. 1939, č.j. 80/1/1/2.

V. VONDRAŠEK: DIE VORBEREITUNG DER HÖHEREN KOMMANDEURE UND STABSOFFIZIERE IN DER TSCHSL. ARMEE IN DEN JAHREN 1918 – 1939

In dieser Studie beschäftigt sich der Autor mit der Vorbereitung der höheren Kommandeure und Stabsoffiziere der tschechoslowakischen (tschsl.) Armee in den Jahren 1918 – 1939.

In der Einleitung beschäftigt sich er mit der Übergangsphase der Formierung des tschsl. Militärschulwesens in den Jahren 1918 – 1921, wobei er die Schlüsselaufgabe der französischen Militärmission in der Tschechoslowakei beschreibt, und deren Angehörige nicht nur methodisch und organisatorisch sondern auch personell zu der Realisierung der drei Kurse, die auf die Erziehung der tschsl. Offiziere des Generalstabs eingestellt wurden, beigetragen haben. Die besondere Hinsicht ist den Aufnahmebedingungen für Kursausbildung und der Anzahl der Absolventen der Kurse gewidmet. Gleichzeitig bringt der Autor die Entstehung der Kriegsschule in Prag im Jahre 1921 vor, in der auch die vollständige Form des tschsl. militärischen Ausbildungssystems ins Leben gerufen worden ist.

Besonderen Teil der Studie bildet die Charakteristik der Kriegsschule in den Jahren 1921 – 1934. Dieser bringt uns die Erkenntnisse über die Lehrdokumentation, Formen des Ausbildungsverfahrens, Bedingungen für die Studiumsanwärter und die Weise ihrer Aufnahme durch allgemeinen Wettbewerb. Ebenso befasste sich der Autor mit den inhaltlichen und organisatorischen Fragen der Vorbereitung der höheren Kommandeure und Stabsoffiziere. Auf Grund der langfristigen Archivforschung und der sonstigen Quellen wies er darauf hin, daß in der Existenzzeiten der Kriegsschule die Entwicklung der Militärtheorie noch nicht im Vordegrund gestanden ist. Die Schule wurde mehr auf die praktische Vorbereitung der Offiziere für die künftige Verwendung in den Stäben eingerichtet, sie machte die Frequentanten und die Angehörigen der Informationskurse für die höheren Kommandeure mit den Prinzipien der französischen Doktrin und ihre Applikation auf die tschsl. Bedingungen der Kriegsmacht, bekannt.

Der Hauptinhalt der Arbeit, die die Zeiten der ersten Republik betrifft, ist die Beschreibung der Tätigkeit der Kriegshochschule in den Jahren 1934 – 1939. Die Schule wurde aufgrund der Einweisung vom Staatspräsident T. G. Masaryk vom 30. April 1934 de facto ein Nachfolger der Kriegsschule. Hinsichtlich des Lehrplanumfangs und der Studiumslänge, gehörte sie seit diesem Zeitpunkt gemeinsam mit der Intendanzhochschule zu der Kategorie der Hochschulen. Der Autor widmete die größte Aufmerksamkeit in der Dreissigerjahren den Änderungen in der Lehrdokumentation der Kriegshochschule. Neben der Traditionsmilitärdisziplin wurden in den Lehrplan z. B. Problematik der fremden Armeen, Nachrichtendienst, die Probleme der Nationalmobilmachung, Verlegung der Truppen, Motorisierung und seit dem Schuljahr 1935/36 auch Psychologie, eingeführt. Nebenbei charakterisierte er auch die Änderungen in der Militärdoktrin der ČSR in den Zeiten der unmittelbaren Bedrohung ihrer Souveränität, die auch im Rahmen der Durchführung des organisatorischen Umbaus der tschsl. Kriegsmacht seit der zweiten Hälfte der Dreissigerjahren erkennbar wurde. Er konzentrierte sich genauso auch auf die Zusammenhänge der dynamischen Ereignisse im Jahre 1938, die sehr bedeutend die Tätigkeit der Kriegshochschule beeinflusst haben.